

En ohelig allians

Det finns en sorts ohelig allians mellan mediehusen och politikerna i den mening att mediehusen vill få med sig politikerna i sina krav på att sociala medier ska erkänna att de är mediehus och att de därför ska ha ansvariga utgivare. Man vill göra sociala medier till traditionella medier helt enkelt.

Medierna använder debatten om falska nyheter som en hävstång i diskussionen de länge fört. De vill ha tillbaka makten över informationen nu när det monopolet är brutet. Och de har tänkt att politikerna är de som ska leverera den.

En del politiker verkar tyvärr redan vara med på tåget.

När komikern Jonas Gardell i början av december 2016 skrev ett öppet brev till Mark Zuckerberg på *Expressens* kultursida, där han bland annat krävde att Facebook anställer en ansvarig utgivare just för att stoppa falska nyheter var inte kulturminister Alice Bah Kuhnke sen att instämma. Redan dagen efter luftade hon tankar om att Facebook måste "begränsas" om de inte tar krafttag mot falska nyheter, bland annat.

Paradoxalt nog är det olika grader av inskränkningar i yttrandefrihet och en form av censur som såväl medier som politiker alltså vänder sig till som verktyg. För är det något som medier historiskt och även kontinuerligt framför allt kämpat emot är det just inskränkningar i den yttrandefrihet som är så viktig och som är så central i en demokrati.

I alla andra lägen är medierna de främsta vakthundarna när någon ens andas inskränkningar i yttrandefriheten. Till exempel statens roll när det gäller medierna i framtiden och presstödsmodellen.

Medieutredningen (SOU 2016:80) som la fram sitt slutbetänkande i november 2016 fick kraftig kritik av just traditionella medier på grund av formuleringar av typen "kvalitativ innehåll", "engagemang" och "demokratisk värdegrund" som ska ställas som krav men inte blir mer precisa än så. De upprepas många gånger under de 538 sidorna men begreppen förklaras inte nämnvärt. Andra sådana formuleringar är "hög kvalitet och inre mångfald" som inte specificeras men som ändå ska utgöra grund för om en tidning får presstöd eller inte.

Utredaren föreslog också att en statlig medienämnd skulle avgöra innebörden i orden och därmed sedan basera beslut på finansiering eller ej. En politisering av det fria ordet med andra ord. Eftersom i princip alla i traditionella medier, inte minst public service, är beroende av att få några av de över 700 miljoner av statliga bidrag som årligen delas ut, är kriterierna för presstöd otroligt viktigt för att upprätthålla en vital och faktisk yttrandefrihet, fri från villkorande. Medieutredningens slutsatser om uppenbara begränsningar och stor risk för godtycke och politisering av det fria ordet oroade därför många.

Givetvis är det en helt legitim kritik och den kom från en samlad mediebransch, från de stora koncernerna till public service-företagen.

Därför är det så märkligt att samma bransch när det gäller sociala medier inte har några problem att kräva en annan form yttrandefrihetsinskränkning.

För att kräva att Facebook skapar ett filter av ansvarig utgivare och redaktörer som ska bestämma vad som är falskt och vad som är sant och därmed vad som får spridas på Facebook och nå över 1,6 miljarder konton, är just det. En yttrandefrihetsbegränsning av samma slag som medieutredaren vill sitta som filter och domare när det gäller finansieringen från staten genom det för de flesta tidningar livsviktiga presstödet.

Det traditionella medier kräver är att användarna av de användargenererade sociala medierna, det vill säga du och jag, ska fråntas makten över sina egna kanaler och att det istället är sådana som de som ska få den. Eller snarare, mediehusen ska få tillbaka kontrollen över informationen som de förlorat.

Samma sak när det gäller att kräva hårda algoritmer eller styrning av sökmotorer i syfte att motverka spridningen av falska nyheter. Det är bara en elektronisk form av åsiktsdomare man efterfrågar.

För vad som är sant och falskt, vad som är en viktig nyhet eller en oviktig är mycket subjektivt och det finns nog lika många definitioner och svar på de frågorna som det finns människor.

Själva definitionen på sociala medier är att plattformarna användardrivna och det är också dess existensberättigande. Att det som finns på dem helt är producerat och utvalt av användarna själva och att inget innehåll kommer från företaget som tillhandahåller plattformen. Helt motsatt från traditionella medier alltså, där allt är producerat av företaget själv.

I själva verket kräver alltså mediehusen att sociala mediers existensberättigande, den grund som definierar dem, ska försvinna. Vad blir kvar då? Om människor fråntas makten över vad de får skriva, tycka och dela?

Jag förstår att medierna vill återta makten över informationen men att göra det med hjälp av inskränkningar i yttrandefriheten är inte vägen vi ska gå. Denna oheliga allians när mediehusen springer till politiker för att kräva just den inskränkning i yttrandefriheten de själva i alla andra lägen är demokratins vakthundar mot är dessutom kortsiktig.

Människor har för varje år lägre och lägre förtroende för traditionella medier och vänder sig i allt större utsträckning till alternativa källor. Makten och därmed möjligheten att tjäna pengar på detta ökar och likaså marknaden för kommersiella falska nyheter. Det enda som händer om politikerna går på argumenten för reglering och därmed en form av åsiktsbegränsning och censur är att man spär på den här utvecklingen. Vi kommer få fler och inte färre oseriösa aktörer i nya medier.

Det finns också en hel del sammanblandningar av i sig olika saker i debatten om falska nyheter. Hets mot folkgrupp, förtal och hot är redan olagligt och de lagarna gäller även det som skrivs på internet, oavsett om det är i sociala medier eller någon annanstans. Här

behövs inte fler lagar utan det handlar enbart om resurser för att se till att de existerande följs. Då återstår bara hat och det är som jag tidigare nämnt lika svårt att definiera som falska nyheter.